

Віктор Прокопчук,
доктор історичних наук, професор,
член правління Національної спілки Українці

**ВІРНІСТЬ ІСТОРИЧНІЙ ПРАВДІ
(Рекрут В.П. Іполит Зборовський (1875-1937).
На перехресті двох епох: монографія)**

Саме такі принципи – історизм і об'єктивність – задекларував як основу дослідження колоритної постаті подолянина І.Ч. Зборовського відомий історик кооперативного руху на Поділлі та Україні кандидат історичних наук В.П. Рекрут, автор монографій «Йоахим Волошиновський у становленні кооперативного руху (1897-1939 рр.)» (у співавторстві з В.В. Подолянцем), «Дмитро Маркович в українському національно – визвольному русі: кінець ХІХ – початок ХХ ст.», «Особливості діяльності споживчої кооперації Вінниччини в умовах голодомору 30-х років ХХ століття», двотомника праць Й. Волошиновського («Розмови про кооперацію»), співавтор монографічного дослідження «Споживча кооперація України. Від зародження до сьогодення».

2014 року Валерій Пилипович опублікував фундаментальну – і за обсягом, і за глибиною розкриття – монографію про Іполита Чеславовича Зборовського – кооператора, краєзнавця Поділля, музейника, археолога, пам'яткоохоронця, палкого поборника незалежності України (*Рекрут В.П. Іполит Зборовський (1875-1937). На перехресті двох епох: [монографія] / Валерій Рекрут. – Вінниця : Меркюри-Поділля, 2014. – 768 с.*).

Автор здійснив велику дослідницьку роботу, опрацювавши всі відомі йому праці про І.Ч. Зборовського та епоху, в яку він жив і діяв, документи і матеріали центральних та регіональних архівів, тогочасну періодику, статистичні дані, низку наративних джерел – спогадів, листів, мемуарів діячів національно – визвольного руху 1917-1920 рр. У посторінкових посиланнях задіяно понад 1600 одиниць неопублікованих та опублікованих документів і матеріалів, інших джерел, що засвідчує всесторонність і достатність джерельної бази для реалізації дослідницької мети.

Видання структуроване за правилами монографії: є вступ, чотири розділи, поділених на десять підрозділів, висновки, додатки, іменний покажчик, а ще – зміст, перелік умовних скорочень й звернення до читача.

У назві монографії є вагоме уточнення: «На перехресті епох». Дослідник цим засвідчив своє бажання прослідкувати долю героя в переломну добу зміни дореволюційного царського імперського ладу на новий, побудований на засадах суспільної власності, час, коли українці зробили другу спробу добитися національної і державної незалежності. Відповідно й побудовано дослідження – життя і різностороння діяльність І.Ч. Зборовського розглянуті в рамках трьох періодів: у царські часи (1875-1917), роки Української революції (1917-1920) та в умовах становлення більшовицької влади (1921-1937).

Автор визнає, що про героя монографії написано чимало, в історіографічному огляді дає критичний аналіз доробку попередників, справедливо зазначаючи, що комплексного дослідження по усіх напрямках діяльності І.Ч. Зборовського до його монографії не було.

Відповідно, з дотриманням визначеної періодизації, розкрито всі сторони життєдіяльності непересічного подолянина на тлі епох.

Виходець з багатой польської родини він здобув мистецьку освіту в Одеському художньому училищі, Мюнхенській академії мистецтв. Знання поглиблював шляхом самоосвіти.

Через усі етапи показана політична діяльність І.Ч. Зборовського, його членство в партії українських есерів, Українській Центральній Раді та Українських Установчих зборах, праця на посаді голови Ольгопільської повітової управи – наполеглива спроба утверджувати українську незалежність у рамках повіту, зміна політичних уподобань у бік підтримки більшовицького курсу на побудову соціалізму – раю для бідних. Саме на цьому заключному етапі він, розчарувавшись у праведності дій новоявлених захисників знедолених, відійшов від політики.

Рельєфно окреслено участь у кооперативному русі, внесок Іполита Зборовського у побудову «кооперативного соціалізму», створення й організацію діяльності кількох кооперативних структур, розбудову кооперативної ієрархії на Поділлі, теоретичне обґрунтування переваг споживчої, кредитної і сільськогосподарської кооперації.

Систематичне збирання, вивчення й популяризація українських старожитностей у співпраці з М.Ф. Біляшівським, участь у виставках українського народного мистецтва засвідчують його мистецькознавчу діяльність.

Глибше, ніж у попередників, розкрита різностороння краєзнавча праця І.Ч. Зборовського – вивчення минулого Поділля, зокрема Ольгопільщини і Тульчинщини, культурної спадщини краю, створення і організація краєзнавчого товариства імені В.Б. Антоновича в Бершаді, співпраця з Тульчинським округовим краєзнавчим товариством.

Він – помітний в Україні музейник, організатор і керівник музеїв у Бершаді і Тульчині. Дослідник віднайшов низку матеріалів – звітів, офіційних листів, публікацій, які засвідчують плідну роботу Іполита Чеславовича по збору музейних предметів і упорядкуванню фондів, які в повній мірі представили минуле і тогочасне Тульчинщини, його зусилля, спрямовані на збереження окружного музейного закладу.

Досить повно окреслив автор археологічні заняття Іполита Зборовського, його розвідки, залучення до вивчення краю наукових співробітників Всеукраїнського археологічного комітету, зокрема академіка ВУАН Сергія Свиридовича Гамченка, участь сина В'ячеслава Іполитовича в розкопках. В.П. Рекрут порушив питання першості у відкритті Трипільської культури, яка, на його думку, належить батькові Іполита Чеславу Івановичу Зборовському, який ще 1891-1892 рр. став «першовідкривачем» так званої культури «Червоних черепків», яка в тогочасному (і в сучасному) світі називалася «Трипільською». Намагання Іполита Чеславовича 1928 року через С.С. Гамченка встановити справедливість закінчилась невдачею: ця першість закріпилася за В. Хвойкою і «компетентні» органи дали зрозуміти, що спроба «протягнути на олімп історичної науки якогось невідомого поляка, експлуататора – землевласника» є перспективною і, навіть, небезпечною.

Весторонньо представлені пам'яткоохоронні зусилля І.Ч. Зборовського, його теоретичні судження з приводу форм, методів і перспективних напрямів охорони культурної спадщини, що засвідчує його внесок в українське пам'яткознавство на етапі його зародження.

Звичайно, патріотична діяльність яскравої особистості в час репресій не могла не попасти в поле зору більшовицької каральної машини: І.Ч. Зборовського не раз «профілакували», попереджували, у справі «Спілки визволення України» відправила на три роки у виправно-трудоий табір, а 1937 року інваліда, розбитого паралічем, засудили до вищої міри.

Позитивною стороною монографії є історичне тло, на фоні якого проходило життя і діяльність головного героя монографії, глибоко досліджена історія краю,

особливо Східного Поділля, у роки I Світової війни, національно-визвольних змагань 1917-1920 рр., у перші десятиріччя становлення радянської влади, яка проклала шлях у «світле майбутнє» по кістках тих, для кого нібито й творилося те майбутнє. Історичний екскурс зроблено настільки масштабно, що інколи, зокрема в розділі третьому, він затуляє постать головної діючої особи.

Без сумніву, монографія є значним внеском в історичну науку, еталоном «олюднення» історії, зразком методики дослідження життєдіяльності історичних постатей. Тому прислужитися колегам – історикам, краєзнавцям, учителям, студентам та учням в осягненні не тільки минулого краю, а й методики наукового дослідження.

Отримано: 29.01.2015

І. М. Конет, доктор фізико-математичних наук, професор, академік АН ВШ України, проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Бібліографічні покажчики у фондах наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : метабібліографія / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Наук. б-ка ; [уклад.: В.С. Прокопчук, В.М. Пархоменко, Г.В. Гайшук ; редкол.: С.А. Копилов (голова), В.С. Прокопчук (відп. ред.), Л.В. Баженов та ін. ; бібліогр. ред. Т.М. Опря]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2013. – 242 с.

Бібліографічні покажчики виконують важливу роль у забезпеченні інформаційних потреб. Вони подають інформацію про книги, статті із журналів, офіційні видання, праці наукових установ і організацій, дисертації, наукові доповіді і повідомлення конференцій і з'їздів, рецензії тощо. Бібліографічні джерела допомагають користувачам скласти уявлення про стан розробки проблем, які їх цікавлять.

Окрім традиційних видів бібліографії існує особливий вид бібліографії, який називається метабібліографія або бібліографія другого ступеня. Метабібліографія або бібліографія бібліографії – специфічний вид бібліографії, її основні функції: організація інформації про бібліографічні посібники, опис та моделювання бібліографічних ресурсів, забезпечення складного бібліографічного пошуку. Її об'єктами служать бібліографічні посібники всіх видів і форм.

Невід'ємною складовою бібліотечного фонду бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, як і будь-якої спеціалізованої бібліотеки, є зібрання довідково-бібліографічних видань. При формуванні фонду цих видань врахована профільна специфіка навчального закладу, до його складу входять як універсальні, так і галузеві видання.

«Бібліографічні покажчики у фондах наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : метабібліографія» – це покажчик, в якому вперше зібрана і систематизована інформація про бібліографічні покажчики, наявні у фонді бібліотеки університету. До покажчика увійшли зарубіжні та українські бібліографічні видання, які хронологічно охоплюють період з 50-х рр. ХХ ст. до 2013 р., а також довідково-бібліографічні видання підрозділів університету (бібліотеки, науково-дослідного сектора тощо).

Вагоме місце у виданні займають бібліографічні покажчики про діяльність нашого навчального закладу. Вони інформують про науково-педагогічну діяль-